Monoftongizovaná podoba *sósed* je charakteristická pro nářečí středomoravská, na Židlochovicku je varianta s labializovanou samohláskou *sǫ́sed*. Vm. dialekty uchovávají starý stav (*súsed*), ve slezských nářečích pův. *ú* přetrvalo, ale krátilo se: *sused* (pro Opavsko je charakteristická obměna *sus'id*).

Přechodová nářečí česko-polská se vydělují formou *sumśod*.

4 **soused** Jg, SSJČ
sumśod pol. *sąsiad*
sused sloven, hluž. *susod*, hluž. *susyd*
súsed stč. *súsěd*

5 soused Po 1, Ju 1, 2–5, Ru 1–4 — sósed Ju 7, Ru 5 — súsed Ju 7, Ru 5

Bh

36 **úroda** (1051) — *mapa s. 103*

1 M úroda
uroda
ouroda (houroda 310)
óroda — hóroda

2 Samohláska *ú* na počátku slova se v nářečích diftongizuje méně důsledně než v jiných pozicích (ve spis. jazyce je tu pravidelně *ú*, např. *útrata*, *úplněk*, *úl*, *úleva*, *úřad*).

Kromě střídnic za starší *ú* postihujeme na mapě také rozšíření forem s protetickým *h* (*hóroda* × *óroda*).

3 Podoba *ouroda* se vyskytuje v celých Čechách a v přechodných nářečích česko-moravských, ale zvláště na okrajích většinou vedle formy *úroda*. V střm. dialektech na východ zhruba po linii Prostějov–Mikulov převládá podoba *hóroda*, *óroda*; forma bez proteze (*óroda*) je obvyklá na dvou areálech, a to v centrálním úseku uvedených dialektů a na malém území v okolí Třebíče.

Široký pruh obcí ve vých. části střm. nářečí a celá vm. nářečí mají starobylou podobu *úroda*, ta je jako dubletní rozšířena také téměř po celých Čechách, zejména v jejich okrajových částech. Slezská nářečí se vydělují formou se zkrácenou samohláskou *uroda*.

V městech převládá podoba shodná se spis. jazykem *úroda*. Jen v Čechách (mimo města pohraniční) byla zachycena obvykle vedle ní též obměna *ouroda*.

4 **ouroda** Jg
úroda Jg, SSJČ, sloven.

5 úroda Po 1, Ju 6, 7, Ru 3, 5 — uroda Po 1 — ouroda Ju 1–5, Ru 2–4

Bh

Změna **au > ou > ó**

Podobně jako se vyrovnalo *aj* k *ej* (viz dále), ztotožnil se v některých našich dialektech diftong *au* s pohybovým diftongem *ou*. Tuto změnu sledujeme na slově *auto* > *outo* s přikomentovanými výrazy *pauz* (z *pavuz*) a *pauk* (*pavuk*).

37 **auto** (64) — *mapa s. 103*
pauk (ČJA 2, 57 pavouk)
pauz (ČJA 3, 125 pavuza)

1 M auto — áuto (ą́to)
outo — ǫuto 301–305, 308, 309, 313, 314
óto (ą́to, hóto 623, 635–637)

2 Jak už bylo uvedeno, dvojhláska *au* splynula s dvojhláskou *ou*. Ta se na části zkoumaného území dále vyvíjela jako každé jiné *ou*. V střm. nářečích tedy došlo dále k monoftongizaci *ou* > *ó*. (V čuháckém dialektu proces *ó* > *ú* v případě výrazu *óto* nenastal, existují však varianty *púz*, *púza*.)

3 Změna *au* > *ou* se prováděla nejdůsledněji v jzč. nářečích v záp. Čechách, směrem k východu je stále vzácnější. V střm. oblasti je doložena jen z území mezi Boskovicemi, Třebíčí a Brnem, zde ovšem v následné mono-